

PRZEGLĄD ZACHODNI

2 (351) 2014

bibliografie całego numeru

Jerzy Kałuszyński, Do kogo należy historia? Refleksja literaturoznawcy

Bachmann-Medick D., *Cultural turns. Nowe kierunki w naukach o kulturze*. Tłum. K. Krzemie-Ojak, Warszawa 2012

Braun M., *Wem gehört die Geschichte? Erinnerungskultur in Literatur und Film*, Münster 2013

Fulda D., Tschopp S. S.(red.), *Literatur und Geschichte. Ein Kompendium zu ihrem Verhältnis von der Aufklärung bis zur Gegenwart*, Berlin, NY 2002

Frei N., Kansteiner W. (red.), *Den Holocaust erzählen. Historiographie zwischen wissenschaftlicher Empirie und narrativer Kreativität*, Göttingen 2013

Meier Ch., *Das Gebot zu vergessen und die Unabweisbarkeit des Erinnerns. Vom öffentlichen Umgang mit schlimmer Vergangenheit*, München 2010

Julita Makaro, Pamięć o siedztwie narodowym. Wokół wystawy śObok. Polska-Niemcy. 1000 lat historii w sztuce

Golka M., *Pamięć społeczna i jej implanty*, Warszawa 2009.

Golka M., *Socjologia sztuki*, Warszawa 2008.

Kultura jako pamięć. Posttradycyjalne znaczenie przeszłości, red. E. Hałas, Kraków 2012

Mazur Z., Orłowski H., Wągińska-Marzec M., *Kultura zjednoczonych Niemiec. Wybrane problemy*. Poznań 2013.

Małanka T., *Racjonalność i komunikacja. Filozoficzne podstawy teorii społecznej Jürgena Habermasa*, Warszawa 2011.

Pamięć zbiorowa i kulturowa. Współczesna perspektywa niemiecka, red. M. Saryusz-Wolska, Kraków 2009.

Siedztwo III RP ó Czechy. Zagadnienia społeczne, red. M. Dębicki, J. Makaro, Wrocław 2013.

Ernest Kuczyński, Przeciwno zapomnieniu. Jürgen Fuchs i pamięć o drugiej niemieckiej dyktaturze

Emmerich W., *Kleine Literaturgeschichte der DDR*, Leipzig 1996.

Fuchs J., *Gedächtnisprotokolle*, Reinbek 1977.

Fuchs J., *Vernehmungsprotokolle. November '76 bis September '77*, Reinbek 1978.

Fuchs J., *Tagesnotizen. Gedichte*, Reinbek 1979.

Fuchs J., *Pappkameraden. Gedichte*, Reinbek 1981.

Fuchs J., *Fassonschnitt*, Reinbek 1984.

Fuchs J., *Das Ende einer Feigheit*, Reinbek 1988.

Fuchs J., *Unter Nutzung der Angst. Die stille Form des Terrors ó Zersetzungsmaßnahmen des MfS*, Berlin 1994. BStU, seria śBF informiertó, Heft 2/1994.

Ten e, Magdalena. *MfS, Memfisblues, Stasi, Die Firma, VEB Horch & Gauck - ein Roman*, Reinbek 1998.

ten e, *Schriftprobe. Frühe Gedichte* (vorgelegt von E. Kratschmer), Weimar 2001.

Kuczy ski E., *Działno Urz du ds. Akt S u by Bezpiecze stwa by e j NRD (BStU). Historia i perspektywy*, w: . red. Kuczy ski E./Tomczyk M., *Niemcy, Austria, Szwajcaria. Wyzwania z prze omu XX/XXI w.*, / ód 2012.

ten e, *Mi dzy pami ci a zapomnieniem. Recepcja i wizerunek Jürgen Fuchsa w XXI wieku*, w: red. Kuczy ski E./Tomczyk M., *Polityka ó kultura ó spo cze stwo. Niemcy, Austria, Szwajcaria w pierwszej dekadzie XXI wieku*, / ód 2013, s. 198-215.

ten e red., *Im Dialog mit der Wirklichkeit. Annäherungen an Leben und Werk von Jürgen Fuchs. Eine Anthologie*, Halle 2014.

Saryusz-Wolska M. red., *Pami zbiorowa i kulturowa. Wspóczesna perspektywa niemiecka*, Kraków 2009.

Scheer U., *Jürgen Fuchs. Ein literarischer Weg in die Opposition*, Berlin 2007.

Pierre-Frédéric Weber, O przemianach pami ci oficjalnej w Europie po 1989 roku. Pa stwo a pami w Polsce i we Francji

Assmann, A. *Der lange Schatten der Vergangenheit. Erinnerungskultur und Geschichtspolitik*, Monachium 2006.

Assmann, J. *Pami kulturowa. Pismo, zapami tywanie i polityczna to samo w cywilizacjach staro ytnych*, Warszawa, 2008.

Barcellini, S. *Du droit au souvenir au devoir de mémoire*, [w:] *Cahiers français de la Documentation française* 303/2001, s. 24-28.

Barcellini, S. *L'État républicain, acteur de la mémoire: des morts pour la France aux morts à cause de la France*, [w:] *Les guerres de mémoires. La France et son histoire, enjeux politiques, controverses historiques, stratégies médiatiques*, red. Blanchard, P. Veyrat-Masson, I., Pary , 2008, s. 209-219.

Benbassa, E. *La souffrance comme identité*, Pary , 2007.

Chaumont, J.-M. *La concurrence des victimes*, Pary , 1997.

Gniazdowski, M. *š Ustali liczb zabitych na 6 milionów ludziö. Dyrektywy Jakuba Bermiana dla Biura Odszkodowa Wojennych przy Prezydium Rady Ministrów*, w: *šPolski Przegl d Dyplomatycznyö* 1/2008, s. 99-113.

Gross, J.T. *S siedzi. Historia zagady ydowskiego miasteczka*, Sejny 2000.

Hobsbawm, E. *Wiek skrajno ci: spojrzenie na krótkie dwudzieste stulecie*, Warszawa, 1999.

Koselleck, R. *Der politische Totenkult: Kriegerdenkmäler in der Moderne*, Monachium 1994.

Koselleck, R. *Zeitschichten. Studien zur Historik*, Frankfurt nad Menem, 2003.

Kwa niewski, A. *Przemówienie Prezydenta RP wyg szone przez Aleksandra Kwa niewskiego w Jedwabnem, podczas uroczysto ci a bnych 7 lipca 2001 roku*, <http://www.sprawiedliwi.org.pl/pl/glossary/302,jedwabne/>

Michel, J. *Gouverner les mémoires. Les politiques mémorielles en France*, Pary , 2010.

Ozouf, M. *La fête révolutionnaire (1789-1799)*, Pary 1976.

Paxton, R. *La France de Vichy 1940-1944*, Pary 1973.

Ricoeur, P. *Pami , historia, zapomnienie*, Kraków 2006.

Rouso, H. *Le syndrome de Vichy*, Pary 1990.

Skiba, Cz. *Pomniki nieznanego olnierza. wiat i Polska*, Warszawa 2004.

Taylor, Ch. *A Secular Age*, Cambridge ó Londyn 2007.

Traba, R. *Symbole pami ci: II wojna wiatowa w wiadomo ci zbiorowej Polaków*, [w:] tego , *Kraina tysi ca granic. Szkice o historii i pami ci*, Olsztyn, 2003, s. 179-198.

Weber, M. *Racjonalno , w u dza, odczarowanie. Wybór*, Pozna , 2004.

Wendt, A. *Społeczna teoria stosunków międzynarodowych*, Warszawa, 2008.

Wi niewska, K. *Wołyń. Kościół Polski i Ukrainy razem przeciw nienawiści*, *ŹGazeta Wyborcza*, 29.06.2013.

Wóycicka, Z. *Przerwana ścieżka. Polskie spory wokół łagow i nazistowskich obozów zagłady i koncentracyjnych 1944-1950*, Warszawa 2009.

Zaremba, M. *Komunizm, legitymizacja, nacjonalizm. Nacjonalistyczna legitymizacja władzy komunistycznej w Polsce*, Warszawa 2001.

Jolanta Mikołajczyk, Ochrona grobów ofiar wojen jako komponent polityki pamięci prowadzonej przez państwo. Podstawy prawne i przykłady realizacji

Akty prawne:

archiwalne

Traktat pokoju między mocarstwami sprzymierzonymi i skojarzonymi i Niemcami podpisany w Wersalu dnia 23 czerwca 1919 roku (Dz.U. z 1920 r. nr 35, poz. 200).

Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą podpisany w Rydze dnia 18 marca 1921 r. (Dz.U. z 1921 r. nr 49, poz. 300).

Konwencja genewska o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych (Dz.U. z 1932 r. nr 103, poz. 864.)

-Konwencja o traktowaniu jeńców wojennych, podpisana w Genewie dnia 27 lipca 1929 r. (Dz.U. z 1932 r., nr 103, poz. 866).

obowiązujące

-Konwencja dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej z 1907 r. tzw. IV Konwencja haska (Dz.U. z 1927 r. nr 21, poz. 161).

Konwencje o ochronie ofiar wojny podpisane w Genewie dnia 12 sierpnia 1949 r. (Dz.U. z 1956 r. nr 38, poz. 171 za zmianami).

Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokołem o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego przyjęta w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz.U. z 1957 r. nr 46, poz. 212)

Europejska konwencja kulturalna sporządzona w Paryżu dnia 19 grudnia 1954 r. (Dz.U. z 1990 r. nr 8, poz. 44).

Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz.U. z 1976 r., nr 32, poz. 190, za zmianami).

Protokoły dodatkowe do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I) oraz dotyczący ochrony ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół II) sporządzone w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 41, poz. 175).

Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz.U. nr 39, poz. 311 ze zmianami).

-Ustawa z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (Dz.U. nr 2, poz. 2 ze zmianami).

-Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r, nr 162, poz. 1568 ze zmianami).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 października 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej w sprawie wykonania ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz.U. nr 85, poz. 595).

Literatura

Arbeitsbilanz 2012. Bericht des Bundesvorstandes, VDK, Schreckhase Spangenberg 2013

Fiscal Year 2013 Annual Report ABMC, na: www.abmc.gov

Górecki J., Natkasi K. E., *Wołyń 2005 o harcerski obóz w Kostiuchnówce*, *Przeszłość i Pamięć*. Biuletyn Rady OPWiMö nr 36-37 z 2005, s. 99-105.

Schwarzgruber M., *Spokój nie miertelnika* *Polska Zbrojna* nr 18-19, 2011, s. 13-20

Szlak frontu wschodniego I wojny światowej, Tarnów 2011 (folder).

Wicka A., *Problematyka grobów żołnierzy niemieckich w Polsce w świetle mijających rocznic związanych z podpisaniem aktów rzymskich*, *Przeszłość i Pamięć*. Biuletyn Rady OPWiMö nr 41, 2013, s. 229-242.

Wojnarowska-Olek A., *Kontynuacja programu porządkowania grobów żołnierzy I. Dywizji Pancerniej w Dolnej Saksonii* *Przeszłość i Pamięć*. Biuletyn Rady OPWiMö nr 32-33, 2004, s. 71-77.

Dariusz / ukasiewicz, Mentalność pruska, mieszczańska, protestancka czy kapitalistyczna? Prusy 1806-1871

Baczko B., *Rewolucja. Wiedza, nadzieje, rozterki*, Gdańsk 2010

Baszkiewicz J., *Nowy człowiek, nowy naród, nowy świat. Mitologia i rzeczywistość rewolucji francuskiej*, Warszawa 1993.

Berdhal R. M., *Preußischer Adel: Paternalismus als Herrschaftssystem*, w: *Preußen im Rückblick*, hg. H.J.Puhle, H-U.Weehler, Göttingen 1980.

Berger L., *Wielki baldachim. Elementy socjologicznej teorii religii*, Kraków 2005.

Berger P., Luckmann T., *Społeczne tworzenie rzeczywistości*, Warszawa 1983.

Bogucka M., Samsonowicz H., *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Wrocław 1986.

Bömelburg H.-J., *Johann Georg Forster und das negative deutsche Polenbild*, *Mainzer Geschichtsblätter*, H.8, 1993, s. 79-90.

Bömelburg H.-J., *Polnische Wirtschaft. Zur internationalen Genese und zur Realitätshaltigkeit der Stereotypen der Aufklärung*, w: *Der Fremde im Dorf. Überlegungen zum Eigenen und zum Fremden in der Geschichte*, hg. H.-J. Bömelburg, Lüneburg 1998, s. 231-248.

Boucher F., *Historia mody. Dzieje ubiorów od czasów prehistorycznych do końca XX wieku*, Warszawa 2006.

Braudel F., *Kultura materialna, gospodarka i kapitalizm XV-XVIII wiek*, Warszawa 1992, t. 2.

Bylina S., *Religijność późnego średniowiecza. Chrześcijaństwo a kultura tradycyjna w Europie środkowo-wschodniej w XIV-XV w.*, Warszawa 2009.

Carsten F. L., *Geschichte der preußischen Junker*, Frankfurt a.M. 1988.

Chynczewska-Hennel T., *Rzeczpospolita XVII wieku w oczach cudzoziemców*, Warszawa 1994.

Delumeau J., *Reformy chrześcijaństwa w XVI i XVII w.*, Warszawa 1986, T.1.

Elias N., *Rozwój miasta o Niemcach*, Poznań 1996.

Fahrmeir A., *Die erste Bürgerpflicht ist Ruhe. Anmerkungen zu einem preußischen Defizit*, w: *Preussische Stile. Ein Staat als Kunststück*, hg. Patrick Bahners/ Gerd Roellecke, Stuttgart 2001, s. 263-273.

Die Frisur. Eine Kulturgeschichte der Haarmode von der Antike bis zur Gegenwart, red. M. Jedding-Gesterling, Georg Brutscher, München 1988.

Frevort U., *Matka i niewiasta. Niewiasta i matka. O roli kobiety w czasach nowoczesnych*, Warszawa 1997.

tego, *Ehrenmänner. Das Duell in der bürgerlichen Gesellschaft*, München 1991.

Freytag N., *Aberglauben im 19. Jahrhundert. Preußen und seine Rheinprovinz zwischen Tradition und Moderne (1815-1918)*, Berlin 2003.

- Frie E., *Friedrich August Ludwig von der Marwitz 1777-1837. Biographien eines Preußen*, Paderborn 2001.
- Friedeburg von R., *Lebenswelt und Kultur der Unterständischen Schichten in der Frühen Neuzeit*, München 2002.
- Friedrich der Grosse, *Die Politischen Testamente*, München 1941.
- Glaser H., *Industriekultur und Alltagsleben. Vom Biedermeier zur Postmoderne*, Frankfurt a.M. 1994.
- Hall C., w: *Historia życia prywatnego*, Wrocław 1999, T. 4.
- Hazard P., *Kryzys wiadomości europejskiej 1680-1715*, Warszawa 1974.
- Hecker H., *Preußen ó Staat der Grenzen. Ein Versuch über Voraussetzungen und Wirkungen staatsbedingter Tugenden*, w: *Geistiges Preußen ó Preußischer Geist*, hg. G. Hundrieser, Hans-Georg Pott, Bielefeld 2003.
- Jaworski R., *Swój do swego. Studium o kształtowaniu zmysłu gospodarczego Wielkopolan 1871-1914*, Poznań 1998.
- Jedlicki J., *Klejnot i bariery społeczne. Przeobrażenia szlachectwa polskiego w schyłkowym okresie feudalizmu*, Warszawa 1968.
- Jedlicki J., *Jakiej cywilizacji Polacy potrzebują. Studia z dziejów idei i wyobraźni XIX wieku*, Warszawa 1988.
- Kamieński A., *Polska a Brandenburgia-Prusy w drugiej połowie XVII wieku. Dzieje polityczne*, Poznań 2002.
- Kieć O., *Protestantyzm w Poznaniu 1815-1918*, Warszawa 2001.
- Kochanowska-Nieborak A., *Francuzi Polacy. Obraz Polski i Polaków w niemieckich leksykonach konwersacyjnych XIX wieku*, Wrocław 2007.
- Kocka J., *Arbeiten an der Geschichte. Gesellschaftlicher Wandel im 19. und 20. Jahrhundert*, Göttingen 2011.
- Koselleck R., *Preußen zwischen Reform und Revolution. Allgemeines Landrecht, Verwaltung und soziale Bewegung von 1791 bis 1848*, München 1989.
- Król M., *Podróż romantyczna*, Paryż 1988.
- Kucharczyk G., *Kulturkampf. Walka Berlina z katolicyzmem (1846-1918)*, Warszawa 2009.
- Kunicki W., *Südpreußen als Wirkungsfeld des radikalen schlesischen Bürgertums*, w: *Brandenburg-Preußen um 1800 in der Wahrnehmung europäischer Reisenden und Zuwanderer*, hg. Iwan-Michelangelo d'Aprile, Berlin 2004, s. 209-226.
- Labuda G., *Rozważania nad teorią i historią kultury i cywilizacji*, Poznań 2008.
- Landes D., *Kultura przed wszystkim*, w: *Kultura ma znaczenie. Jak warto ci wpływać na rozwój społeczeństwa*, p.red. L. E. Harrison, Samuel P. Huntington, Poznań 2000.
- tegoż, *Bogactwo i niedość narodów, Dlaczego jedni są tak bogaci, a inni tak ubodzy*, Warszawa 2000.
- Lawaty A., *Ende Preussens in polnischer Sicht. Zur Kontinuität negativer Wirkungen der preussischen Geschichte auf die deutsch-polnischen Beziehungen*, Berlin 1986.
- Luckmann T., *Niewidzialna religia*, Kraków 2006.
- Łukasiewicz D., *Czarna legenda Polski. Obraz Polski i Polaków w Prusach 1772-1815*, Poznań 1995.
- Łopkowski T., *Polska ó narodziny nowoczesnego narodu*, Warszawa 1967.
- Mączak A., *Historia jest we mnie*, Warszawa 2004.
- Makowski K., *Rodzina poznańska w I połowie XIX wieku*, Poznań 1994.
- Marks K., *Prusacy (kanalie)*, w: *Przyczynki do historii kwestii polskiej. Rękopisy z lat 1863-1864*, Warszawa 1986.
- Marwitz F. A. Ludwig von der, *Ein märkischer Edelmann im Zeitalter der Befreiungskriege*, Berlin 1908, Bd.1.

- Maurer M., *Die Biographie des Bürgers. Lebensformen und Denkweisen in der formativen Phase des deutschen Bürgertums (1680-1815)*, Göttingen 1996
- Merton R. K., *Purytanizm, pietyzm i nauka*, w: *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, Warszawa 1982.
- Messerschmidt M., *Preußens Militär in seinem gesellschaftlichen Umfeld*, w: *Preußen im Rückblick*, hg. H.J.Puhle, H-U.Weehler, Göttingen 1980, s. 43-89.
- Michalski J., *Sarmatyzm a europeizacja Polski w XVIII wieku*, w: *Studia historyczne z XVIII i XIX wieku*, Warszawa 2007.
- Molik W., *Procesy asymilacyjne i akulturacyjne w stosunkach polsko niemieckich w XIX i na pocz tku XX w. Stan i postulaty bada* , w: *Procesy akulturacji/asymilacji na pograniczu polsko-niemieckim w XIX i XX w.*, red. W. Molika, R.Traby, Pozna 1999
- Molik W., *ycie codzienne ziemia stwa w Wielkopolsce w XIX i na pocz tku XX wieku. Kultura materialna*, Pozna 1999.
- Molik W., *Rozrzutno i oszcz dno ziemia stwa polskiego w zaborze pruskim w XIX i na pocz tku XX wieku*, w: *Rozrzutno i sk pstwo w tradycji kulturowej i rzeczywisto ci*, red. Tazbir J., Kraków 2005, s. 133-155.
- Monteskiusz, *O duchu praw*, Warszawa 2003.
- Moltke H. von, *O Polsce*, Warszawa 1996.
- Nipperdey T., *Deutsche Geschichte 1800-1866. Bürgerwelt und starker Staat*, München 1983.
- Oehlke A., *Irland ind die Iren in deutschen Reisebeschreibungen des 18. und 19. Jahrhundert*, Frankfurt a.M. 1992.
- Orłowski H., *Z modernizacji w tle. Wokółrodowodu nowoczesnych niemieckich wyobra e o Polsce i Polakach*, Pozna 2002.
- ten e, *šPolnische Wirtschaftö. Nowoczesny niemiecki dyskurs o Polsce*, Olsztyn 1998.
- Ossowska M., *Moralno mieszczka*, Wrocław 1985.
- Paczoska E., *Lalka, czyli rozpad wiata*, Warszawa 2012.
- Pleitner B., *Von treuester Freundschaft und glühendem Haß. Polen im deutschen nationalen Diskurs 1849-1871*, w: *šGott mit unsö. Nation, Religion und Gewalt im 19. und 20 Jahrhundert*, hg. G. Krumeich, Göttingen 2000, s. 53-72.
- Rolnik D., *Portret szlachty czasów stanisławowskich epoki kryzysu, odrodzenia i upadku Rzeczypospolitej w pami tnikach polskich*, Katowice 2009.
- Salmonowicz S., *Prusy. Dzieje pa stwa i społeczne stwa*, Pozna 1987.
- ten e, *Fryderyk II Wrocław 1981.*
- ten e, *Fryderyka Wielkiego opinie o Polakach*, w: tego , *Od Prus Ksi cych do Królestwa Polskiego. Studia z dziejów prusko-pomorskich*, Olsztyn 1992, s. 129-136.
- Schiller R., *Vom Rittergut zum Grossgrundbesitz. Ökonomische und Soziale Transformationsprozesse der ländlichen Eliten in Brandenburg im 19. Jahrhundert*, Berlin 2003.
- Schissler H., *Die Junker. Zur Sozialgeschichte und historischen Bedeutung der agrarischen Elite in Preussen*, w: *Preußen im Rückblick*, hg. H.J.Puhle, H-U.Weehler, Göttingen 1980, s. 89-122.
- Schopenhauer J. , *Gda skie wspomnienia m do ci*, Gda sk 2010.
- Schwartz P., *Wölfe in der Neumark*, Die Neumark, 11-12, 1927.
- Sdvilkov D., *Epoka inteligencji. Historia porównawcza warstwy wykształconej w Europie*, Warszawa 2011.
- Seepel H. -J., *Das Polenbild der Deutschen. Vom Anfang des 19. Jahrhunderts bis zum Ende der Revolution von 1848*, Kiel 1967.
- Serejski M. H., *Europa a rozbiory Polski. Studium historiograficzne*, Warszawa 1970.

- Skarbek F., *Pami tniki*, Warszawa 2009.
- ten e , *Dzieje Ksi stwa Warszawskiego*, T.1, b.d.
- Sowa J., *Fantomowe ciaŁ króla. Peryferyjne zmagania z nowoczesn form* , Kraków 2011.
- roda M., *Indywidualizm i jego krytycy*, Warszawa 2003.
- Staël G. de, *Dziesi lat wygnania*, Warszawa 1973.
- Struck B., *Nie Zachód, nie Wschód. Francja i Polska w oczach niemieckich podró nych w latach 1750-1850*, Warszawa 2012.
- Szarota T., *Niemiecki Michel. Dzieje narodowego symbolu i autostereotypu*, Warszawa 1988.
- Tazbir J., *Kultura szlachecka w Polsce*, Pozna 1998.
- Topolski J., *O narodowych cechach Polaków*, w: *Polaków portret wusny*, red. Rostworowski M., Warszawa 1983.
- Toussaint-Samat M., *Historia stroju*, Warszawa 2002.
- Troeltsch E., *Istota nowo ytnego ducha*, w: *Religia, kultura, filozofia*, Pozna 2006.
- Trzeciakowski L., *KsztaŁowanie si mentalno ci Polaków zaboru pruskiego*, w: *W kr gu polityki. Polacy-Niemcy w XIX w.*, Pozna 2002, s. 115-134.
- ten e, *Wizerunek dziewi tnastowiecznego Poznaniaka. Stereotyp i rzeczywisto* , w: *W kr gu polityki. Polacy-Niemcy w XIX w.*, Pozna 2002.
- ten e, *Otto von Bismarck*, WrocŁw 2009.
- ten e, *SpoŁcze stwo polskie w oczach Otto von Bismarcka*, *Kwartalnik Historyczny*, 4, 1993.
- ten e, *Ein ewiger deutsch-polnischer Antagonismus? Mythen, Stereotypen und Wirklichkeiten*, w: *Mythen in Geschichte und Geschichtsschreibung aus polnischer und deutscher Sicht*, hg A. von Saldern, Münster 1996, s. 57-70.
- Wagner P., *Bauern, Junker und Beamte. Lokale Herrschaft und Partizipation im Ostelbien des 19. Jahrhunderts*, Göttingen 2005.
- Walter D., *Preußische Heersereformen 1807-1870*, Paderborn 2003.
- Wasylewski S., *ycie polskie w XIX wieku*, Warszawa 2008.
- Weber M., *Etyka protestancka a duch kapitalizmu*, Lublin 1994.
- ten e, *Gospodarka i spoŁcze stwo*, Warszawa 2002.
- ten e, *Racjonalno , wŁdza, odczarowanie*, Pozna 2004
- Weber-Kellermann I., *Frauenleben im 19. Jahrhundert. Empire und Romantik, Biedermeier, Gründerzeit*, München 1985.
- Werdum U., *Dziennik podró y 1670-1672*, Wilanów 2012.
- Wierzbicki A., *Spory o polsk dusz* , Warszawa 1993.
- Wolff L., *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment*, Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1996.
- Wolter, *Pami tniki*, Warszawa 1994.
- Wolter G., *Die Verpackung des männlichen Geschlechts. Eine illustrierte Kulturgeschichte der Hose*, Marburg 1988.
- Wrzesi ski W., *S siad. Czy wróg? Ze studiów nad ksztaŁowaniem obrazu Niemca w Polsce w latach 1795-1939*, WrocŁw 1992.
- Zernack K., *Pruska polityka wobec Polski a polski wizerunek Prus*, w: *Polska ó Niemcy. Historia ó kultura ó polityka*, Pozna 2008.
- Zientara W., *Sarmatia Europiana oder Sarmatia Asiana. Polen in den deutschsprachigen Druckwerken des 17. Jahrhunderts*, Toru 2003.
- Znanięcki F., *Studia nad antagonizmem do obcych*, w: *WspóŁczesne narody*, Warszawa 1990.

Tadeusz KotŁowski, Problem niemieckich reparacji po I wojnie wiatowej

Artaud A., *Die Hintergründe der Ruhrbesetzung 1923*, §Vierteljahreshefte für Zeitgeschichteö 1979, nr 2.

Baumgart M., *Londyn ó Berlin 1918-1939*, Szczecin 1993.

Bergmann K., *Der Weg der Reparationen. Von Versailles über den Dawesplan zum Ziel*, Frankfurt a. Main 1926.

Bischof E., *Rheinischer Seperatismus 1918-1924*, Berno 1969.

Case Y., Case E. N., Owen D. *Young and American Enterprise*, Boston 1982.

Costogliola F., *Awkward Dominion. American Political, Economic and Cultural Relation with Eupore, 1919-1933*, Ithaca 1984.

Curtius J., *Der Young-Plan. Entstehung und Wahrheit*, Stuttgart 1950.

Czubi ski A., Strzelczyk J., *Zarys dziejów Niemiec i pa stw niemieckich powstałych po II wojnie wiatowej*, Pozna 1986.

Czubi ski A., *Wybrane problemy historii Niemiec XIX i XX wieku*, Pozna 1992.

Die USA und Deutschland 1918-1975. Deutsch-amerikanische Beziehungen zwischen Rivalität und Partnerschaft, München 1978.

Fiedor K., *Niemieckie plany integracji Europy na tle zachodnioeuropejskich doktryn zjednoczeniowych 1918-1945*, Wrocław 1991.

Figlawarewicz A., *O Komisji Odszkodowa . Ustrój, kompetencje i dziaćalno na podstawie traktatów pokojowych: W Wersalu, w Saint-Germain, w Trianon, w Neuilly-sur-Seine, w Sèvres i w Lozannie*, Warszawa 1927.

Fullbrook M., *A history of Germany 1918-2008: the divided nation*, Wiley Blackwell 2009.

Gottwald R., *Die deutsch-amerikanischen Beziehungen in der ära Stresemann*, Berlin 1965.

Grupp P., *Deutsche Aussenpolitik im Schatten von Versailles 1918-1920*, Pardeborn 1988.

Gustav Steresemann, Hrsg. v. W. Michalka u. M. Lee, Darmstadt 1982.

Helbrich W. J., *Die Reparationen in der Ära Brüming. Zur Bedeutung des Youngs-Plan für die deutsche Politik 1929-1932*, Berlin 1962.

Kiwerska J., *Mi dzy izolacjonizmem, a zaanga owaniem. Europa w polityce Stanów Zjednoczonych od Wilsona do Roosevelta*, Pozna 1995.

Kotćwski T., *Historia Republiki Weimarskiej 1919-1933*, Pozna 2004.

Krasuski J., *Stosunki polsko-niemieckie 1924-1932*, Pozna 1975.

Krüger P., *Das Reparationsproblem der Weimarer Republik in fragwürdiger Sicht. Kritische Überlegungen zur neusten Forschung*, šVierteljahreshefte für Zeitgeschichteö 29,1981.

ten e, *Deutschland und die Reperationen 1918/19. Die Genesis des Reparationsproblems in Deutschland zwischen Waffenstillstand und Versailler Friedensschluss*, Stuttgart 1973.

ten e, *Die Aussenpolitik der Republik von Weimar*, Darmstadt 1985.

Laubach E., *Die Politik der Kabinette Wirth 1921/1922*, Lübeck-Hamburg 1968.

Launay J. de, *Wielkie spory współćczesno ci 1914-1945*, Kraków 1978.

Link W., *Der amerikanische Einfluss auf Weimar Republik in der Dawesplanphase (Elemente eines penetrierten Systems, w:]Industrielles System und politische Entwicklung der Weimarer Republik*, Düsseldorf 1974.

Link W., *Die amerikanische Stabilisierungspolitik in Deutschland 1921-1932*, Düsseldorf 1970.

Link W., *Die Beziehungen zwischen Weimarer Republik und den USA*, [w:] *Die Weimarer Republik*, Hrsg. M. Stürmer, Meisenheim 1980.

/ uczak Cz., *Dzieje gospodarcze Niemiec 1871-1914*, Pozna 1984.

Madajczyk P., *Polityka i koncepcje polityczne Gustava Stresemanna wobec Polski 1915-1929*, Warszawa 1991.

Mann G., *Deutsche Geschichte 19. und 20. Jahrhunderts*. Frankfurt a. M. 1958; wyd. pol. Olsztyn 2007.

Maxelon M. O., *Stresemann und Frankreich. Deutsche Politik der Ost-West-Balance*, Düsseldorf 1972.

Meyer G., *Die Reparationspolitik. Ihre aussen- und innenpolitischen Rückwirkungen*, w: Bracher K. D., Funke M., Jacobsen H.-A. (Hrsg.), *Die Weimarer Republik 1918-1933. Politik ó Wirtschaft ó Gesellschaft*, Düsseldorf 1987.

Rupier H. J., *Die britische Rheinlandpolitik im Spannungsfeld der anglofranzösischen Beziehungen 1919-1924*, w: *Die Rheinfrage nach dem Ersten Weltkrieg. Actes du Colloque de Otzenhausen 14-16 octobre 1974*, Metz 1975.

Schmidt P., *Statist auf diplomatischer Bühne*, Bonn 1951.

Severing C., *Mein Lebensweg*, Bd. I, Köln 1950.

Spethmann H., *Zwölf Jahre Ruhrbergbau 1919-1929*, Bd. 1-3, Berlin 1928-1929.

Stresemann G., *Vermächtnis. Der Nachlass in drei Bänden*, Berlin 1932.

Szwaykowski T., *Odszkodowania niemieckie na tle Traktatu Wersalskiego*, Poznań 1948.

Traktat Wersalski z perspektywy 70 lat, pod red. A. Czubińskiego, Warszawa 1989.

Turner H. A., *Stresemann. Republikaner aus Vernunft*, Berlin-Frankfurt a. Main 1968.

Vogt M., *Die Entstehung des Youngsplans. Dargestellt vom Reichsarchiv 1931-1933*, Boppard 1970.

Volker R., *Das Volksbegehren gegen den Youngsplan und die Ursprünge des Präsidialsystem 1928-1930*, w: *Industrielle Gesellschaft und politisches System. Beiträge zur politischen Sozialgeschichte*, Stegmann D., Wendt B.-J., Witt P.-Ch. (Hrsg.), Bonn 1978.

Walsdorff M., *Bibliographie Gustav Stresemann*, Düsseldorf 1972.

Weitz E., *Weimar Germany: promise and tragedy*, Oxford 2007.

Wentzke P., *Ruhrkampf*, cz. I i II, Berlin 1930-1931.

Winkler H. A., *Weimar 1918-1933. Die Geschichte der ersten-deutschen Demokratie*, Munich 1993, 1998.

Winkler H., A. *Długa droga na Zachód. Dzieje Niemiec 1806-1933*, Wrocław 2007.

Zimmermann L., *Frankreich Ruhrpolitik von Versailles bis zum Dawesplan*, Göttingen-Zürich-Frankfurt 1971.

Dariusz Jeziorny, Mi dzynarodowe znaczenie Austrii w okresie rz dów Karla Rennera w ocenach dyplomacji polskiej

ród

Archiwum Polityczne Ignacego Paderewskiego, t. II, opr. W. Stankiewicz, Warszawa 1976; t. V; red. B. Janicka, Warszawa 2001; t. VI, opr. A. G. D browski et al., Warszawa 2007

Bauer O., *Die österreichische Revolution*, Wien 1923.

British Policy on Hungary, 1918-1919. A Documentary Sourcebook, ed. M. Lojko, London 1995

Polskie Dokumenty Dyplomatyczne. 1918 listopadógrudzie, red. S. D bski, Warszawa 2008

Wandycz P., *Erazm Piltz a koncepcje polityki rodkowo-europejskiej*, w: *Mi dzymorze. Polska i kraje Europy rodkowo-Wschodniej XIX-XX wiek. Studia ofiarowane Piotrowi / ossowskiemu w siedemdziesi t rocznic urodzin*, Warszawa 1995

Literatura przedmiotu

Carsten F. L., *The First Austrian Republik 1918-1938. A Study Based on British and Austrian Documents*, Cambridge 1986.

Cornwall M., *The Dissolution of Austria-Hungary*, w: *The Last Years of Austria-Hungary. Essays in Political and Military History 1908-1918*, ed. M. Cornwall, Exeter 1990.

Essen A., *Polityka Czechosłowacji w Europie rodkowej w latach 1918-1932*, Kraków 2006.

Gaianová A., *Die tschechoslovakisch-österreichischen Beziehungen in der Nachkriegszeit*, w: *Die Aflösung des Habsburgerreichs. Zusammenbruch und Neuorientierung im Donaauraum*, hrsg. R. G. Plaschka & K. Mack, Wien 1970.

- Gass-Netroufall S., *Ungarn und die Entstehung des französischen Ostmitteleuropa-System am Ende des Ersten Weltkrieges*, Diss. Basel 1984.
- Haas H., *Das Kopenhagener Abkommen*, *Österreichische Osthefte* J. XXII, 1980, H. 1.
- Hanks R. W., *Vae Victis! The Austro-Hungarian Armeoberkommando and the Armistice of Villa Giusti*, *Austrian History Yearbook* Vol. XIV, 1978.
- Jeziorny D., *Austria Niemiecka školoni ö brytyjsk ? Epizod z polityki brytyjskiej wobec Europy rodkowej w 1919 r.*, *Przeegl d Zachodniö*, 1999, nr 1.
- Jeziorny D., *Londyn a spu cizna po monarchii Habsburgów. Sprawa Austrii w koncepcjach i praktyce dyplomatycznej Wielkiej Brytanii (1918-1919)*, Toru 2002.
- Jeziorny D., *Polityka rz du Austrii Niemieckiej w kwestii granicy austriacko-czechosłowackiej (XI-XII 1918)*, *Acta Universitatis Lodziensisö* 1998 Folia Historica nr 61.
- Jeziorny D., *Stanowisko rz du Karla Rennera w kwestii granicy austriacko-czechosłowackiej w czasie Konferencji Pokojowej w Pary u w 1919 r.*, *Acta Universitatis Lodziensisö* 2000 Folia Historica nr 69.
- Jeziorny D., *Zd y przed rozpadem. Ostatnie wysiöki dyplomacji cesarsko-królewskiej na rzecz zako czenia udziału Austro-W gier w I wojnie wiatowej*, *Dzieje Najnowszeö* R. XL, 2008, nr 4.
- Kerekes L., *Die "Weiße Allianz" Bayerisch-österreichisch-ungarische Projekte gegen Regierung Renners im Jahre 1920*, *Österreichische Osthefteö* J. 5, 1965, H. 5.
- Kotowski T., *Kryzys 1923 roku w Niemczech*, Pozna 1988.
- Kozeski J., *Sprawa przy czenia Austrii do Niemiec po I wojnie wiatowej*, Pozna 1967
- Michowicz W., *Organizacja polskiego aparatu dyplomatycznego w latach 1918-1919*, w: *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918-1939, red. P./ ossowski, Warszawa 1995.
- Nowinowski S. M., *Konstatacje i nadzieje. Dyplomacja czechosłowacka wobec kwestii bezpiecze stwa zbiorowego w Europie (1918-1925)*, Toru 2005.
- Stawecki P., *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, *Przeegl d HistorycznoöWojskowyö* R. V, 2004, nr 2.
- Weiss E. de, *Dispute for the Burgenland in 1919*, *Journal of Central European Affairsö* Vol. III, 1943, nr 2.
- Zaugg-Prato R. von, *Die Schweiz im Kampf gegen den Anschluß Österreichs an das Deutsche Reich 1918-1938*, Berne 1982.
- Zimmermann H., *Die Schweiz und Österreich während der Zwischenkriegszeit. Eine Studie und Dokumentation internationaler Beziehungen im Schatten der Großmächte*, Wiesbaden 1973.
- ukowski M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiello skiego w polskiej s i bie zagranicznej, 1918-1945*, *Zeszyty Historyczneö* 2008, z. 165.

Katarzyna Jedynakiewicz-Mróz, Geneza i okoliczno ci powstania Ruchu öFreies Deutschlandö w ród je ców niemieckich w ZSRR (1941-1943)

ród

- H. von Einsiedel, *Tagebuch der Versuchung*, Berlin (West)-Stuttgart 1950.
- B. Kügelen, *Die Nacht der Entscheidung. Der Weg eines deutschen Offiziers zum Nationalkomitee Freies Deutschland. Eine Autobiographie*, Köln 1984.
- W. Leonhard, *Die Revolution entlässt Ihre Kinder*, Köln 2011.
- W. von Seydlitz, *Stalingrad. Konflikt und Konsequenz*, Oldenburg-Hamburg 1977.
- Literatura przedmiotu
- J. Morré, *Hinter den Kulissen des Nationalkomitees. Das Institut 99 in Moskau und die Deutschlandpolitik der UdSSR 1943-1946*, München 2001.

Das Nationalkomitee ŝFreies Deutschlandö und Bund Deutscher Offiziere, wyd. S. R. Arnold, G. R. Ueberschär, Frankfurt am Main 1995.
B. Scheurig, *Verräter oder Patrioten. Das Nationalkomitee ŝFreies Deutschlandö der Bund Deutscher Offiziere in der Sowjetunion 1943-1945*, Berlin-Frankfurt am Main 1993.
J. Warth, *Verräter oder Widerstandskämpfer. Wehrmachtsgeneral Walther von Seydlitz-Kurzbach*, München 2006.

Marek Andrzejewski, Z dziejów niemieckiego hymnu

Amos H., *Auferstanden aus Ruinen í Die Nationalhymne der DDR 1949 bis 1990*, Berlin 1997.
Andrzejewski M., ŝCudö i ŝkatastrofaö w Bernie. Polityczno-propagandowe reperkusje mistrzostw wiata w piöe no nej w 1954 r. w RFN i na W grzech, ŝPrzegl d Zachodniö 2007, nr 2.
Baszkiewicz J., S. Meller S., *Rewolucja francuska 1789-1794. Spoöcze stwo obywatelskie*, Warszawa 1983.
Blasius R., *Das Lied für Deutschland*, ŝFrankfurter Allgemeine Zeitungö 29.04.2002.
Friedel A., *Deutsche Staatssymbole. Herkunft und Bedeutung der politischen Symbolik in Deutschland*, Frankfurt am Main - Bonn 1968.
Gelles K., *Na drodze do mi dzynarodowego uznania. Sport jako instrument polityki Niemieckiej Republiki Demokratycznej*, ŝActa Universitatis Wratislaviensesö nr 3177, Niemcoznawstwo 17, Wroców 2009.
Geringer K., *Haydn*, Kraków 1985.
Hansen H. J., *Heil Dir im Siegerkranz - Die Hymnen der Deutschen*, Oldenburg und Hamburg 1978.
James H., *Deutsche Identität 1770-1990*, Frankfurt am Main-New York 1991.
Janicka I., *Niemieckie kraje zwi zkowe. Struktura terytorialno-administracyjna*, Toru 2009.
Janicka I., *Nowy niemiecki patriotyzm w debacie publicznej w RFN*, Pozna 2007.
Janicki L., *Symbole pa stwowe RFN i ich historyczno-polityczne podö e*, ŝPrzegl d Zachodniö 1988, nr 3.
Karolak C., W. Kunicki, Orówski W. H., *Dzieje kultury niemieckiej*, Warszawa 2006.
G. Knopp, E. Kuhn, *Das Lied der Deutschen. Schicksal einer Hymne*, Berlin -Frankfurt am Main 1988.
Korzeniewski B., *Uroczysto ci rocznicowe i wi ta polityczne w Niemczech. Mi dzy narodowym i internacjonalistycznym paradygmatem polityki historycznej*, w: *Narodowe i europejskie aspekty polityki historyczne*, red. B. Korzeniewski, Pozna 2008.
Krzemi ski A., *Krew si leje, wróg truchleje*, ŝPolitykaö 22.06. 2002.
Krzemi ski A., *Orö cie* , ŝPolitykaö 8.07. 2006.
Latzel K., *Staatsdoping. Der VEB Jenapharm im Sportsystem der DDR*, Köl-Weimar - Wien 2000.
Lefebvre G., C. H. Pouthas C. H., Daumont M., *Historia Francji. T. II. Od 1774 do czasów współczesnych*, Warszawa 1996.
Lipo ski W., *Dzieje kultury brytyjskiej*, Warszawa 2003

- Lutz H., *Zwischen Habsburg und Deutschland 1815-1866*, Berlin 1994.
- / ysakowski P., *Otto von Bismarck. ycie i polityka zagraniczna š elaznego kanclerzaö*, Warszawa 1997.
- Meyer H. G., *80 Jahre š Einigkeit und Recht und Freiheitö. Die (un) politische Geschichte der Deutschen Nationalhymne*, Mainz 2004.
- Mirow J., *Geschichte des deutschen Volkes. Von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Gernsbach 1990.
- Mühle B. T. von zur, *Hoffman von Fallersleben. Biographie*, Göttingen 2010.
- Müller G., *Lieder der Deutschen. Brechts š Kinderhymneö als Gegenentwurf zum š Deutschlandliedö und zur š Becher-Hymneö, š Dreigroschenheftö* 2001, H. 1.
- Muszy ski J., Skibi ski J., *Uznanie NRD. Prawne, polityczne i gospodarcze aspekty mi dzynarodowej podmiotowo ci Niemieckiej Republiki Demokratycznej*, Warszawa 1973.
- Niemcy współczesne. Zarys encyklopedyczny*, Pozna 1999.
- Pätzold K., Weißbecke M., *Geschichte der NSDAP*, Köln 2002.
- Pajewski J., *Pierwsza wojna wiatowa 1914-1918*, Warszawa 1991.
- Rose R. S., *Krytyczny słownik mitów i symboli nazizmu*, Warszawa 2006.
- Ruchniewicz K., *Powstanie ludowe w NRD w czerwcu 1953 r.*, w: *Powstanie czerwcowe w NRD na tle innych wyst pie antykomunistycznych w krajach Europy rodkowo-Wschodniej*, red. K. Ruchniewicz, Wrocław 2003.
- Scholz G. Süskind M. F., *Die Bundespräsidenten. Von Theodor Heuss bis Horst Köhler*, München 2004.
- Schümer D., *Schland. Wie der Fußball Deutschland neu erfunden hat*, München 2010.
- Siemens D., *Horst Wessel Tod und Verklärung eines Nationalsozialisten*, München 2009.
- Stevenson D., *1914-1918. Der Erste Weltkrieg*, Düsseldorf 2010.
- Straub E., *Eine kleine Geschichte Preußens*, Berlin 2001
- Tümmler H., *š Deutschland, Deutschland über allesö. Zur Geschichte und Probleme unserer Nationalhymne*, Köln-Wien 1979.
- Tuchman B. W., *Sierpniowe salwy*, Warszawa 1984.
- Wawrykowa M., *Dzieje Niemiec 1789-1871*, Warszawa 1980.
- Wawrykowa M., *U progu nowoczesno ci. Szkice z dziejów kultury niemieckiej XVIII i XIX wieku.*, Warszawa 1989.
- šWelt am Sonntagö 9 XI 1958.
- Wieli ski B. T., *Arabowie i Turcy broni niemieckiej flagi*, šGazeta Wyborczaö 3-4.07. 2010.
- Winkler H. A., *Długa droga na Zachód. Dzieje Niemiec t. I, 1806-1933*, Wrocław 2007
- Zeichner J., *Einigkeit und Recht und Freiheit- Zur Rezeptionsgeschichte von Text und Melodie des Deutschlandlieds von 1933 bis heute*, Köln 2008.

Bohdan Pi tka, Wi niowie z ró owym trójk tem w KL Auschwitz

- Dijk L. van, *La déportation des homosexuels. Onze témoins Allemagne 1933-1945*, Montblanc 2000.
- Eschebach I. (Hrsg.), *Homophobie und Devianz. Weibliche und männliche Homosexualität im Nationalsozialismus*, Berlin 2012.
- Grau G., *Homosexualität in der NS-Zeit. Dokumente einer Diskriminierung und Verfolgung*, Frankfurt 2004.
- ten e, *Lexikon zur Homosexuellenverfolgung 1933-1945. Institutionen-Kompetenzen-Betätigungsfelder*, Berlin 2011.
- Hoffschildt R., *Die Verfolgung der Homosexuellen in der NS-Zeit. Zahlen und Schicksale aus Norddeutschland*, Berlin 1999.
- Höss R., *Autobiografia Rudolfa Hössa, komendanta obozu o wi cimskiego*, Kraków 2003.

Hutter J., *Die Rolle der Polizei bei der Schwulen- und Lesbenverfolgung im Nationalsozialismus*, w: Jens Dobbler (Hrsg.), *Schwule, Lesben, Polizei ó Vom Zwangsverhältnis zur Zweck Ehe?*, Berlin 1996, s. 61-78.

Jellonek B., *Homosexuelle unter dem Hakenkreuz. Die Verfolgung von Homosexuellen im Dritten Reich*, Paderborn 1990.

ten e, *Staatspolizeiliche Fahndungs- und Ermittlungsmethoden gegen Homosexuelle. Regionale Differenzen und Gemeinsamkeiten*, w: Gerhard Paul, Klaus-Michael Mallmann (Hrsg.), *Die Gestapo ó Mythos und Realität*, Darmstadt 1996, s. 343-356.

ten e, Lautmann R. (Hrsg.), *Nationalsozialistischer Terror gegen Homosexuelle*, Paderborn/München/Wien/Zürich 2002.

Koenders P., *Die Bekämpfung der Homosexualität in den besetzten Niederlanden*, w: Jellonek B., Lautmann R. (Hrsg.), *Nationalsozialistischer Terror gegen Homosexuelle, Verdrängt und ungesühnt*, Paderborn 2002, s. 263-272.

Langbein H., *Ludzie w Auschwitz*, O wi cim 1996.

Lautmann R., Grikschat W., Schmidt E., *Der rosa Winkel in den nationalsozialistischen Konzentrationslagern*, w: Lautmann R. (Hrsg.), *Seminar: Gesellschaft und Homosexualität*, Frankfurt am Main 1977, s. 325-365

Lautmann R. (Hrsg.), *Homosexualität. Handbuch der Theorie und Forschungsgeschichte*, Frankfurt am Main/New York 1993.

Mußmann O. (Hrsg.), *Homosexuelle in Konzentrationslagern. Vorträge (Wissenschaftliche Tagung, 12/13 September 1997, KZ-Gedenkstätte Mittelbau-Dora Nordhausen)*, Berlin/Bonn 2000.

Müller K., *Doodgeslagen, Doodgezwegen*, Kassel 2005.

Neander J., *Dla moich towarzyszy ó Karl...*, Biuletyn Informacyjny óPro Memoriaö nr 19, O wi cim 2003, s. 80-83.

Schoppmann C., *Nationalsozialistische Sexualpolitik und weibliche Homosexualität*, Pfaffenweiler 1991.

Sparing F., *ó...wegen Vergehen nach § 175 verhaftetö. Die Verfolgung der Düsseldorfer Homosexuellen während des Nationalsozialismus*, Düsseldorf 1997.

Sternweiler A., *Selbstbewusstsein und Beharrlichkeit*, Berlin 2004.

Stümke H.-G., Finkler R., *Rosa Winkel, Rosa Listen. Homosexuelle und ógesundes Volksempfindenö von Auschwitz bis heute*, Reinbek bei Hamburg 1981. H.-G.,

Stümke H.-G., *Homosexuelle in Deutschland. Eine politische Geschichte*, München 1989.

Der homosexuellen NS-Opfer gedenken, Heinrich-Böll Stiftung, Berlin 1999.

Agnieszka Dylewska, Dagmar Leupolds Vaterroman óNach den Kriegenö als Zwischenreich von Identitätsfindung und Gedächtnis

Assman A., *Erinnerungsräume. Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses*, München: C.H. Beck 1999.

Assmann A., *Vier Formen des Gedächtnisses*. In: *Erwägen, Wissen, Ethik. Streitform für Erwägungskultur* 13, 2002, H. 13, S. 183ó190.

Beise A., *óKörpergedächtnisö als kulturwissenschaftliches Konzept*. In: Banasch B./Bützer G. (Hrsg.), *Übung und Affekt. Formen des Körpergedächtnisses*, Berlin: de Gruyter 2007, S. 9ó28.

Bude H., *Die Erinnerung der Generationen*. In: König H. /Kohlstruck M. /Wöll A. (Hrsg.), *Vergangenheitsbewältigung am Ende des zwanzigsten Jahrhunderts*. Sonderheft 18, 1998, Opladen, Wiesbaden: Westdeutscher Verlag 1998, S. 69ó85.

- Cornelißen Ch., *Was heißt Erinnerungskultur? Begriff, Methoden, Perspektiven*. In: *šGeschichte für Wissenschaft und Unterricht* (GWU) 54, 2003, H.10, S. 5486563.
- Eichenberg A./Gudehus Ch./Welzer H. (Hrsg.), *Gedächtnis und Erinnerung. Ein interdisziplinäres Handbuch*, Stuttgart/Weimar: Verlag. J.B. Metzler 2010.
- Erl A., *Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen*, Stuttgart/Weimar: Metzler 2005.
- Gansel, Carsten, *Moderne Kinder und Jugendliteratur. Ein Praxishandbuch für den Unterricht*, Berlin: Cornelsen Scriptor 1999.
- Gerke, Ralph, *Literarische Spurensuche. Elternbilder im Schatten der NS-Vergangenheit*, Opladen: Westdeutscher Verlag 1992.
- Gymnich, Marion, *Individuelle Identität und Erinnerung aus Sicht von Identitätstheorie und Gedächtnisforschung sowie als Gegenstand literarischer Inszenierung*. In: Erl A., Astrid / Gymnich, Marion / Nünning, Ansgar (Hrsg.). *Literatur-Erinnerung-Identität: Theoriekonzeptionen und Fallstudien*, Trier: Wissenschaftlicher Verlag 2003.
- Leupold D., *Nach den Kriegen. Roman eines Lebens*. München: C.H. Beck 2004
- Kohlstruck, Michael, *Zwischen Erinnerung und Geschichte. Der Nationalsozialismus und die jungen Deutschen*, Berlin: Metropol 1997.
- Kohlstruck, Michael, *Zwischen Geschichte und Mythologisierung. Zum Strukturwandel der Vergangenheitsbewältigung*. In: König, Helmut/Kohlstruck, Michael/Wöll, Andreas (Hrsg.). *šVergangenheitsbewältigung am Ende des zwanzigsten Jahrhunderts*. Sonderheft 18/1998, Opladen/Wiesbaden: Westdeutscher Verlag 1998, S. 866108.
- Kraft, Andreas, *Über Väter und Großväter. Die Lehre der Ambivalenztoleranz in der deutschen šGenerationenliteratur* nach 1945. In: Brunner, José (Hrsg.), *Mütterliche Macht und väterliche Autorität. Elternbilder im deutschen Diskurs*, Göttingen: Wallstein Verlag 2008, S. 1656181.
- Kraus, Hannes, *Aktuelle Tendenzen der deutschen Literatur-Überlegungen am Beispiel ausgewählter Neuerscheinungen*. In: *šDas Wort. Germanistisches Jahrbuch Russland* 2009, S. 2216231.
- Naumann, Barbara (Hrsg.), *šFigurationen*. H. 1, 2008, *Körpergedächtnis, Gedächtniskörper*, Köln/Weimar/Wien: Böhlau-Verlag.
- Neumann, Birgit, *Literatur, Erinnerung, Identität*. In: Erl A., Astrid/Nünning, Ansgar (Hrsg.), *Gedächtniskonzepte der Literaturwissenschaft: theoretische Grundlegung und Wahrnehmungsperspektiven*, Berlin/New York: de Gruyter, 2005, S. 1496178.
- Neumann, Birgit, *Erinnerung, Identität, Narration. Gattungstypologie und Funktionen kanadischer š Fiktions of Memory*, Berlin/New York: de Gruyter 2005.
- Mauselhagen, Claudie; *Der Schatten des Vaters. Die deutschsprachige Väterliteratur der siebziger und achtziger Jahre*, Frankfurt/Main und Berlin: Lang 1999.
- Ostheimer, Michael, *Die NS-Familienvergangenheit im neuen deutschen Familienroman*. <<http://www.de-cn.net/mag/lit/de4540187.htm>.> (Zugriff am 02.07.2012).
- Welzer, Harald/Moller, Sabine /Tschuggnall Karoline, *Opa war kein Nazi. Nationalismus und Holocaust im Familiengedächtnis*, Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch 2003, S. 81.
- Zülsdorf- Kersting, Melk, *Sechzig Jahre danach: Jugendliche und Holocaust*, Münster: LIT-Verlag 2007, S. 90.

Micha€ Siekierka, Pami polityczna a pami spo€czna w ksztacowaniu si relacji polsko ó ukrai skich po 1991 r.

- Baczko B., *Wyobra enia spo€czne. Szkice o nadziei i pami ci zbiorowej*, Warszawa 1994
- Fedorowicz K., *Ukraina w Polskiej polityce wschodniej w latach 1989 ó 1999*, Pozna 2004
- Golka M., *Pami spo€czna i jej implanty*, Warszawa 2009

Hud B., *Ukrai cy i Polacy na Naddnieprzu, Wołyniu i w Galicji Wschodniej w XIX i pierwszej połowie XX wieku*, Warszawa 2013

Isakowicz ó Zalewski T., *Przemilczane ludobójstwo na kresach*, Kraków 2008

J draszczyk K., *Strategiczne partnerstwo ukrai sko ó polskie. Polska w polityce niepodległ ciowej Ukrainy*, Pozna 2010

Kula M., *No niki pami ci historycznej*, Warszawa 2002

Kwiatkowski. P., *Pami zbiorowa społcze stwa polskiego w okresie transformacji*, Warszawa 2008

Malczewska ó Pawelec D., Pawelec T., *Rewolucja w pami ci historycznej. Porównawcze studia nad praktykami manipulacji zbiorow pami ci Polaków w czasach stalinowskich*, Kraków 2011

Malendowski M., Mojsiewicz C., *Stosunki mi dzynarodowe*, Wrocław 2004

Malinowski M., *Wybrane problemy stosunków polsko ó ukrai skich*, Rzeszów 2010

Materiał i studia z dziejów stosunków polsko ó ukrai skich, pod red. B. Grott, Kraków 2008

Pami i odpowiedzialno , pod red. R. Kostro, T. Merta, Kraków 2004

Poliszczuk W., *Zgin li z r k ukrai skich ?*, Toronto 1997

Prawda historyczna a prawda polityczna w badaniach naukowych, pod red. B. Pa , Wrocław 2011

Prus E., *Bluff XX wieku*, Londyn 1992

Strzelczyk J., *Ucieczka ze Wschodu. Rosja w polskiej polityce 1989 ó 1993*, Warszawa 2002

Szczeniak A. B., W. Z. Szot, *Wojna Polska z UPA. Droga do nik d*, Warszawa 20013

piewak P., *Pami po komunizmie*, Gda sk 2005

Wieliczka ó Szarkowa J., *Woły we krwi 1943*, Kraków 2013

upali ski A., *Droga do prawdy o wydarzeniach na Wołyniu*, Toru 2005

Monika Wójcik- oŁdek, Od Königsberga do Kaliningradu. Nazwy miast jako no niki pami ci

Assmann J., *Das kulturelle Gedächtnis: Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*, München 1999, s. 52, [za:] *Kategoria pami ci i historiografia dziejów najnowszych*, K. Wóycicki, ŹOrbis Linguarumö nr 35/2009.

Bachórz A., *Wielka Wojna Ojczy niana we współczesnej rosyjskiej kinematografii. O no nikach pami ci zbiorowej*, ŹPrzeegl d Zachodniö nr 2/2009

BaryŁ T., *Wst p, [w:] Pierwsi Przesiedle cy opowiadaj . Pierwsze lata Obwodu Kaliningradzkiego we wspomnieniach i dokumentach*, Olsztyn 2000.

Benjamin W., *AnioŁhistorii*, Pozna 1996.

Bossak-Herbst B., *Antropopolis. Współczesny Gda sk w wymiarze symbolicznym*, Warszawa 2009.

Brodersen P., *Die Stadt im Westen: wie Königsberg Kaliningrad wurde*, Göttingen 2008.

Charmaz C., *Praktyczny przewodnik po analizie jako ciowej*, Warszawa 2009.

Connerton P., *How Societies Remember*, Cambridge 1989.

Deutsch-polnische Erinnerungsorte. Polsko-niemieckie miejsca pami ci. Reader dla Auterek i Autorów artykułw nt. polsko-niemieckich miejsc pami ci, s. 12, Warszawa 2008,

http://www.cbh.pan.pl/images/stories/pliki/pdf/PNMP/2009-10-16_Reader_PL_online.pdf,
dost p: 20.05.2014.

Edelman M., *The Symbolic Uses of Politics*, Urbana 1985.

Fihte M, *Kaliningrad wozwraszczajet*, šTridiewiatyj regionö nr 229/2009.

Fisch B., Klemieszewa M., *Zum Schicksal der Deutschen in Königsberg 1945-1948 (im Spiegel bisher unbekannter russischer Quellen)*.öZeitschrift für Ostmitteleuropa Forschungö 1995, H.3, s. 399 [za:], A. Sakson *Od Kłajpedy do Olsztyna. Współcze ni mieszka cy byłych Prus Wschodnich: Kraj Kłajpedzki, Obwód kaliningradzki, Warmia i Mazury*, , Pozna 2011.

Francois E., Schulze H., *Einleitung*, [w:] *Deutsche Erinnerungsorte*, E. Francois, H. Schulze (red.), München 2001, s. 17.

Frobarth V., *Das Königsberger Gebiet in der Politik der Sowjetunion 1945-1990*, Berlin 2001, [za:] A.Sakson, *Od Kłajpedy do Olsztyna. Współcze ni mieszka cy byłych Prus Wschodnich: Kraj Kłajpedzki, Obwód kaliningradzki, Warmia i Mazury*, Pozna 2011.

Galcow W., *Obwód kaliningradzki w latach 1945-1991*,öKomunikaty Mazursko-Warmi skieö nr 2/1996.

Gudkow L., *šPamiatø o wojne i massowaja identycznostø rossijanö*, [w:] *Pamiatø o wojne 60 let spustia: Rossija, Germanija, Jewropa. Nowoje literaturnoje obozrenijeö*, Moskwa 2005.

Hałs E., *Polityka symboliczna i pami zbiorowa. Zmiany nazw ulic po komunizmie*, [w:] *Zmiana czy stagnacja? Społecze stwo polskie po cztertnastu latach transformacji*, M. Marody (red.), Warszawa 2004.

Huyssen A., *Po wojnie: Berlin jako palimpsest*, [w:] *Pami zbiorowa i kulturowa. Współczesna perspektywa niemiecka*, M. Saryusz-Wolska (red.), Warszawa 2009.

Kamińska K., *Wywiad narracyjny ó technika i poj cia analityczne* [w:] *Biografia a to samo narodowa*, M. Czyewski, A. Piotrowski, A. Rokuszewska-Pawek (red.), / ód 1995.

Kaltenberg-Kwiatkowska E., *O oznaczaniu i naznaczaniu przestrzeni miasta*, šPrzeł d Socjologicznyö nr 2-3/2011.

Kaltenberg-Kwiatkowska E., *Nazwy ulic ó mi dzy znakiem i symbolem, Przypadek Czech i Polski*, [w:] *Szata informacyjna miasta*, B. Jałwiecki, W./ukowski (red.), Warszawa 2008.

Kapralski S., *Przestrze , pami , to samo . Próba refleksji teoretycznej*, [w:] *Pami - przeszł ó to samo , S. Kapralski (red.)*, Warszawa 2010.

. Kossert A, *Prusy Wschodnie. Historia i mit*, Warszawa 2009.

Kostjaszow J. (red.), *Przesiedle cy opowiadaj . Pierwsze lata Obwodu Kaliningradzkiego we wspomnieniach i dokumentach*, Olsztyn 2000.

Kostjaszow J., *Sekretnaja istorija kaliningradskoj oblasti: oczerki 1945-1956 gg.*, Kaliningrad 2009.

- Kula M., *No niki pami ci historycznej*, Warszawa 2002.
- Lachmann R., *Mnemotechnika i symulakrum*, [w:] *Pami zbiorowa i kulturowa. Współczesna perspektywa niemiecka*, M. Saryusz-Wolska (red.), Warszawa 2009.
- / ukowski W., *Społeczne tworzenie ojczyzn*, Warszawa 2002.
- / otman J., Uspienski B., *O semiotycznym mechanizmie kultury*, [w:] *Semiotyka kultury*, E. Janusz, M.R. Maserowa (red.), Warszawa 1977.
- Marciniak W., *Rozgrabione imperium: upadek Zwi zku Sowieckiego i powstanie Federacji Rosyjskiej*, Kraków 2001.
- Nora P., *Czas pami ci*, *šRespublica Nowaö* nr 7/2001.
- PoniedziaŁk J., *Postmigracyjne tworzenie to samo ci regionalnej: studium współczesnej warmi skomazursko ci*, Toru 2011.
- Sakson A., *Problem tera niejszo ci i przyszŁo ci Okr gu Kaliningradzkiego (Królewca) w polityce europejskiej*, *šEuropaö* nr 1/1994.
- Sakson A., *Od Kłjpedy do Olsztyna. Współcze ni mieszka cy byŁych Prus Wschodnich: Kraj Kłjpedzki, Obwód kaliningradzki, Warmia i Mazury*, Pozna 2011.
- Sezneva O., *Living in the Russian Present With a German Past: the Problem of Identity in Kaliningrad, formerly Königsberg*, [w:] *Socialist Spaces in Eastern and Central Europe*, D. Crowley, S. Reid (ed.), London 2002.
- Schuetze F., *Trajektorie cierpienia jako przedmiot bada socjologii interptetatywnej*, *šStudia Socjologiczneö* 1997, nr 1.
- Stiepanowa O., *Zasiedlenie obwodu kaliningradzkiego w pierwszych latach po II wojnie wiatowej*, *šKomunikaty Mazursko-Warmi skieö* nr 2 (212)/1996.
- Szacka B., *Czas przeszŁy - pami ó mit*, Warszawa 2006.
- Szczeniak K., *Powojenna toponimia byŁych Prus Wschodnich*, "Biuletyn Polskiego Towarzystwa J zykoznawczego" nr LIX/ 2003.
- Szpoci ski A., *Miejsca pami ci (lieux de mémoire)*, *šTeksty Drugieö* nr 4/2008.
- Szporluk R., *Imperium, komunizm i narody: wybór esejów*, Kraków 2003.
- Traba R., *Społeczne ramy czytania historii*, [w:] *Historia ó przestrze dialogu*, R. Traba, Warszawa 2006.
- Wallis A., *Socjologia wielkiego miasta*, Warszawa 1967.
- Wrzesi ski W., *Spór o los Prus Wschodnich (1939-1945)*, *šBorrusiaö* nr 1/1992.
- Zamarajewa A., *Fenomen popularno ci historii alternatywnej w Rosji*, [w:] *Mity, symbole i rytuaŁy we współczesnej polityce. Szkice z antropologii polityki*, B. Szklarski (red.), Warszawa 2008.

ródŃ internetowe:

Cukanow: pierieimienowanije Kaliningrada w Königsberg nikak nie powlijaet na ekonomiku, z dnia: 05.05.2013, <http://www.newkaliningrad.ru/news/politics/2033037-tsukanov-pereimenovanie-kaliningrad-v-kyenigsberg-nikak-ne-povliyaet-na-ekonomiku.html>, dost p: 29.01.2014.

Cukanow protiŃ pierieimienowanija Kaliningrada w Königsberg, z dnia: 21.09.2011, <http://www.baltinfo.ru/2011/09/21/Tcukanov-protiv-pereimenovaniya-Kaliningrada-v-Kenigsberg-230257>, dost p: 22.05.2013 r.

Gubernator atakowaŃ Kaliningrad iz-za granicy, z dnia: 21.09.2011, http://www.gazeta.ru/politics/2011/09/21_kz_3776477.shtml, dost p: 10.06.2013.

Kaliningrad mo et statŃ russkim Kosowo, z dnia: 15.01.2014, <http://www.newsbalt.ru/detail/?ID=18194>, dost p: 01.02.2014.

Kaliningrad wozwraszczajet Königsberg, z dnia: 12.05.2009 http://www.gazeta.ru/politics/2009/05/12_kz_2985387.shtml, , dost p: 10.06.2013.

Koenigsberg lubiat, no rasstawatsja s Kaliningradom nie chotiat, Ń Komsomolskaja Prawda ó KaliningradŃ, z dnia: 07.03.2013, <http://kaliningrad.kp.ru/daily/26043.4/2956895/>, . Dost p: 29.01.2014. Badanie przeprowadzone zostaŃ w grudniu 2012 r. Wzi Ń w nim udziaŃ807 osób.

Pochti 70% kaliningradcew nie elajut wozbraszczenija gorodu imieni Königsberg, z dnia: 03.06.2013, <http://flashnord.com/news/pochti-70-kaliningradcev-ne-zhelajut-vozvrashcheniya-gorodu-imeni-kenigsberg-socopros>, dost p: 10.06.2013.

W Kaliningradie w oczierednij raz pytajutsia podniatŃ wopros pierieimienowanii goroda w Königsberg, z dnia: 04.12.2012; <http://www.zaks.ru/new/archive/view/103476>, , dost p: 22.01.2014.

MaŃgorzata Praczyk, Kopiowanie miejsc pami ci. Przypadek Pomnika Pozna skiego Czerwca 1956

Baudrillard J., *Symulakry i symulacja*, Warszawa 2005.

Baudrillard J., *Wymiana symboliczna i mier* , Warszawa 2007.

Laclau E., Mouffe Ch., *Hegemonia i socjalistyczna strategia. Przyczynek do projektu radykalnej polityki demokratycznej*, WrocŃw 2007.

Najwer E., *Jak powstawaŃ Pomnik Pozna skiego Czerwca. Decyduj ce spotkanie ó marzec 1981*, ŃKronika Miasta PoznaniaŃ, nr 2, 2001.

Nora P. (red.), *Les lieux de memoire*, t. 1, Paris 1984, oraz pozostaŃ tomy (t. 2: 1986 oraz t. 3: 1992).

Od pomysŃu do realizacji. Pomnik Pozna skieg Czerwca 1956 w fotografii Jerzego Unierzy skiego, Muzeum Narodowe w Poznaniu, 2005, [Katalog wystawy].

Piotrowski P., *Mi dzy totalitaryzmem i demokracj* . *Pomnik Pozna skiego Czerwca 1956 roku*, ŃKronika Miasta PoznaniaŃ, nr 2, 2001.

Piotrowski P., *Krzyż na placu Stalina*, w: P. Piotrowski, *Sztuka według polityki. Od Melancholii do Pasji*, Kraków 2007.

Praczyk M., *Materialność o polityka o emocje. Pomniki Poznania i Strasburga (XIX-XX wiek)*. Praca dostępna jest w repozytorium amur pod adresem:

<https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/handle/10593/1388> (data wejścia na stronę : 31.01.2014).

Przybylska A., V. Szostak, Marsz równo ci w Poznaniu o relacja minuta po minucie, *ŹGazeta Wyborcza*, 18.11.2006.

Szpociński A., P. T. Kwiatkowski, *Przeszłość jako przedmiot przekazu*, Warszawa 2006.

Ziółkowski J., *Poznański Czerwiec i jego Pomnik*, *ŹKronika Miasta Poznania*, nr 2, 2001.

<http://www.spgajwielki.website.pl/> (data wejścia na stronę : 31.01.2014).

/ ukasz Skoczylas, Motywacja narodowa twórców i przeciwników implantu pamięci społecznej. Od/budowa Zamku Królewskiego w Poznaniu i spory o poznańską pamięć społeczną

Bojarski P., *Zamek w Poznaniu. Pierwsza uroczystość*, *ŹGazeta Wyborcza* 04.05.2011, http://poznan.gazeta.pl/poznan/1,36037,9533047,Zamek_w_Poznaniu_Pierwsza_uroczystosc.html (data wejścia na stronę : 31.01.2014)

Bokszański Z., *Ponowoczesność a to samo narodowa*, w: *Władza, naród, to samo*, K. Gorlach, M. Niezgodą, Z. Seraga (red.), Kraków 2004.

Chaciński J., *Kultura i naród: studia i szkice*, Warszawa 1968.

Golka M., *Pamięć społeczna i jej implanty*, Warszawa 2009.

Górski P., *Socjologiczne ujęcie kwestii narodu: podobieństwa i różnice*, *ŹRuch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* nr 4, 1986.

Kajdanek K., *Mit i pamięć. Refleksje wokół procesów rewitalizacji we Wrocławiu*, w: *Deklinacja odnowy miast. Z dyskusji nad rewitalizacją w Polsce*, K. Derejski, J. Kubera, S. Lisiecki, R. Macyra (red.), Poznań 2012

Kansteiner W., *Finding Meaning in Memory: A Methodological Critique of Collective Memory Studies*, *ŹHistory and Theory* nr 2, 2002.

Kęskowska A., *Kultury narodowe u korzeni*, Warszawa 2005.

Lewandowski P., *Gesty i fikcje, czyli z dziejów pewnej odbudowy*, *ŹCzas Kultury* 09.02.2011, <http://e.czaskultury.pl/podskorny-poznan/odslony/488-gesty-i-fikcje-czyli-z-dziejow-pewnej-odbudowy> (data wejścia na stronę : 31.01.2014).

Linette E., *Zamek w Poznaniu*, Warszawa-Poznań 1981.

Marciniak P., *Architektura i urbanistyka Poznania w latach 1945-1989*, w: *Architektura i urbanistyka Poznania w XX wieku*, T. Jakimowicz (red.), Poznań 2005.

Nijakowski L.M., *Polska polityka pamięci. Esej socjologiczny*, Warszawa 2008.

Nijakowski L.M., *Domeny symboliczne*, Warszawa 2006.

Ossowski S., *Więć społeczna i dziedzictwo krwi*, Warszawa 1966.

Pańc Z., *Ostatnie Forum Cesarskie. Forma i symbolika urbanistyczno-architektonicznego założenia poznańskiego ringu*, *ŹArtium Quaestiones* nr 2, 1986.

Pańc Z., Pazder J., *Poznań. Dzielnica zamkowa*, Poznań 2011.

Rezler M., Bogdanowski J., *Poznań o miasto niepoznane*, Poznań 2006.

Ratajczak T., *Zamek na Wzgórzach Przemysław*, w: *W Trakcie. Poszukiwanie artystycznego i historycznego potencjału w nowoczesnych produktach turystyki kulturowej na podstawie Traktu Królewsko-Cesarskiego w Poznaniu*, M. Glinkowski (red.), Poznań 2011.

Rola Z., *Tajemnice wielkopolskich fortyfikacji*, Poznań 2004.

Suchocka R., *To samo współczesnych Wielkopolan. Ci gę i zmiana*, w: *Poznań ó Szczecin ó Wrocław. Trzy uniwersytety, trzy miasta, trzy regiony*, W. / azuga, S. Paczos (red.), Kraków 2010.

Szacka B., *Czas przeszły, pamięć, mit*, Warszawa 2006.

Szpociński A., *Formy przeszłości a komunikacja społeczna*, w: *Przeszłość jako przedmiot przekazu*, A. Szpociński, P. T. Kwiatkowski, Warszawa 2006.

Wiesiołowski J., *Epilog, Kronika Miasta Poznania* nr 4, 2004.

www.zamek-krolewski.poznan.pl/ (data wejścia na stronę : 31.01.2014)